

Јасна Љ. Парлић-Божовић¹

Универзитет у Приштини са привременим седиштем
у Косовској Митровици, Филозофски факултет
Катедра за педагогију

Илинка Б. Мушкић-Поповић

Универзитет у Приштини са привременим седиштем
у Косовској Митровици, Филозофски факултет
Катедра за педагогију

НОВОЗАВЕТНИ ПРИМЕРИ КАО ПУТОКАЗИ У ВАСПИТАВАЊУ МЛАДИХ

Налазимо се у времену и простору у коме су, нажалост, основне моралне вредности деградиране. Наиме, већина вредности које су давно красиле младу добро васпитану личност прозване су застарелим, стереотипима и сл. Врховни васпитач православних хришћана обраћао се својој деци у причама како би га народ боље разумео. Овај ће рад бити покушај анализе неких од примера из Новог завета који се могу инкорпорирати у савремено васпитање и тако му дати нову актуелну концепцију. Поменути примери истовремено ће бити евентуални позитивни путокази за враћање позитивним моралним вредностима, које нам данас недостају.

Кључне речи: Нови завет, васпитање, примери, моралне вредности, повратак.

Читајући *Светио писмо* и посматрајући старозаветне личности² немогуће је не изразити дивљење пред тако чврстом и јаком њиховом вером. Тумачећи њихове животе и дела, наилазимо на чињеницу колико је њима теже било

---

1 jasna.parlic.bozovic@pr.ac.rs

Рад је резултат истраживања у оквиру научног пројекта *Косово и Метохија између националној идентитетима и европској интеграцији*, евиденциони број ИИИИ 47023, који финансијски подржава Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

да верују у долазак Месије, а који се, до тада још увек није појавио – дошао је тек касније. Ипак, управо те, старозаветне личности тада су имале јачу и живљу веру од оне коју ми данас имамо толико векова након доласка Месије, односно, Христа. Задивљујућа је и наша невера у не само Бога и вечну истину већ и у историјску личност Исуса Христа за кога се, ако се позовемо преваходно на *Нови завет*, тачно зна како је зачет, када је рођен, колико је, како и када живео, како је био прогањан, како је лечио, исцељивао болесне и ослабљене телом и духом, како је праштао. Такође се тачно зна како је наш врховни учитељ и васпитач људскога рода, због неправде био погребен, сахрањен и напослетку васкрсао.

Овај ће се рад у границама својих могућности бавити анализом само неколико васпитних примера заснованих на врхунској врлини из живота и распећа Исуса Христа. На самом почетку неопходно је да поставимо питања, на која ћемо, верујем и дати одговор. Наиме, који су то васпитни идеали које нам *Нови завет* нуди као дивне примере на које, као педагози треба да се угледамо, и којима треба да се и надаље бавимо и развијамо их код младих људи? Дакле, шта је то кључно и вредно из *Новой завети* што као васпитачи треба да преузмемо као корисно и да пласирамо као рецепте у васпитању? Нема важнијих и мање битних савета, поука и примера. Посматраћемо их спорадично, пратећи донекле хронологију дешавања у *Новом завету*, али и пратећи, са друге стране, позитивне моралне црте које је неопходно развијати код деце и младих.

ПОСЛУШНОСТ И СМЕРЕЊЕ

Почев од прве приче у сва четири јеванђеља: по Матеји, Марку, Луки и Јовану која се бави безгрешним зачећем Месије, препознајемо беспрекорну послушност и смирење Мајке Марије, девојке, девице која је то била пре зачећа, а остала је то исто и након рођења Господа Исуса Христа. И то је знала само Она и Господ Бог: „а рођење Исуса Христа, било је овако: Кад је Марија Мати Његова била обручена Јосифу, а још док се не беху састали, нађе се да је

2. *Свети њисмо* обухваћено *Старим* и *Новим заветом* у погледу анализе васпитања маргинално је зачето као тема у оквиру монографије *Историја и развој њедајошких идеја у Србији* (Парлић-Божовић, 2015, стр. 33) и нешто детаљније у оквиру рада *Развој вредносних и значаја религије у васпитану* (Парлић-Божовић, 2018, стр. 67). Природно је стога било да исти аутор коначно да јасну и детаљније урађену анализу у погледу разлога третирања *Новой завети* у домену васпитања. Поред овога, неопходно је, у неком од наредних радова извршити упоредну анализу покајања код праведног Јова, Цара Давида и пророка Илије.

она трудна од Духа Светога“ (Караџић, 2008, стр. 6). У очима гадашњег света, па и данас неких агностика и неверујућих, веридба између Марије и Јосифа могла је можда изгледати као увод у брачни живот, међутим, истина је следећа: Марија, измољена и исплакана од Бога од стране својих, до позне старости своје, бездетних родитеља, заветована је Богу још пре њеног зачећа и тај је завет она (Марија) са своје стране драговољно усвојила. Празник Ваведење Пресвете Богородице и данас се слави као живи подсетник који нам говори о Њој као трогодишњој девојчици коју су родитељи одвели и оставили у храм јерусалимски на поклон Богу. Међутим, она се својој вољи никада није повиновала, јер да је до њене воље било, у том би храму и остала. Међутим, Бог је за њу други план имао и она га је слушала и са смиреношћу пратила. Обручена Јосифу била је, не зато да би живела у браку, већ напротив, да би се од брака заштитила. Своје безгрешно зачеће прихватила је са смиреношћу и вером. Зато се није бојала, правдала и крила због нечег што је могло значити срамоту. Препустила је свој живот Творцу који је њен живот креирао. А Јосиф, њен муж, будући праведан и не хотећи је јавно срамотити,³ ипак поступа по смирењу пред Богом. *Не буди сувише њравдив*, опомиње мудри Соломон још у *Старом завету*, што ће рећи не терај сувише правду над онима који погреше, већ се сећај својих слабости и својих грехова, па се старај да милошћу ублажиш правду према грешницима. Тако и Јосиф, запојен овим духом, није ни помислио да Деву Марију предаје суду за подозревани грех „и не хотећи је јавно срамотити, намисли је тајно отпустити“ (Караџић, 2008, стр. 6). Овакав план представља нам и Јосифа као праведну и узорну личност, каквог је уосталом стари закон могао васпитати. И тек кад је он такав план исцртао, јавља му се у сну анђео Господњи тзв. Бели Анђео, Архангел Гаврило и оправдава Марију пред Јосифом. Био је то исти онај анђео, који је Марији донео радосну вест рекавши јој „Радуј се благодатна! Господ је с тобом, благословена си ти међу женама!“ (Даничић и Караџић, 2005, стр. 995), а она видевши га, уплаши се од речи његове. И још јој анђео рече: „Не бој се Марија, јер си нашла благодат у Бога! И ево зачећеш и родићеш сина, и наденућеш му име Исус. Он ће бити велики, и назваће се Син Вишњег, а даће му Господ Бог престо Давида, оца његова, цароваће над домом Јаковљевим до века, и царству његову неће бити краја“ (Даничић и Караџић, 2005, стр. 955). Након ове објаве, Марија га је пуна вере упитала: „Како ће то бити кад ја не знам за мужа?“ (Даничић и Караџић, 2005, стр. 955). На Маријине речи анђео јој је одговорио: „Дух свети доћи ће на тебе, и сила Вишњег осениће те, зато и оно што ће се

3 Неопходно је да се подвуче детаљ да је Јосиф тада у Марију посумњао, што му свакако не може нико замерити нити му ико може судити због тога.

родити биће свето, и назваће се Син Божји“ (Даничић и Караџић, 2005, стр. 955). Исти архангел (Анђео) објављује чудесну и необичну истину Јосифу речима „Не дој се узети Марије жене своје, јер оно што се у њој зачело од духа је светога“ (Караџић, 2008, стр. 7). Ето дивног примера истине, послушности, смирења и награде за све то у виду правде. Ето примера који ми педагози, било да смо родитељи или васпитачи у установама, треба да развијамо у душама деце, да засадимо реч као семе које ће се умножити. Ето примера над примерима који говори о поверењу које морамо развијати у односу са децом, примера достојног да се њему поклањамо непрестано. Свети владика Николај Велимировић у свом тумачењу Светог Јеванђеља на поменутом примеру је вршио анализу управо ових крунских и врхунских карика у реализацији васпитања послушности и смирења и указао на неке старозаветне и новозаветне негативне и обратне примере, који се тичу и непослушности и смирења. „Ко са послушношћу и смирењем“, вели владика Николај, „приђе Господу Исусу Христу, тај неће никада више пожелети, да се одвоји од Њега“ (Велимировић, 2001, стр. 15). Са послушношћу и смирењем почиње нови свет, нова твар, ново човечанство. Стари свет, па и *Сивари завет* је анулирао и погазио послушност према врховном васпитачу и самим тим смирење пред Богом и тиме, у ствари, срушио мост између земље и неба. Духовна грађа за обнављање тог моста управо јесу послушност и смирење. Кад о оваквим примерима говори, Николај Велимировић се у неким својим делима враћа на непослушног Адама: „Док је Адам био богат послушношћу и смирењем, дотле је он једва могао правити разлику између својих мисли и мисли Божјих“ (Велимировић, 2001, стр. 15). Такође, по мишљењу Велимировића, он (Адам) није могао ништа ни осећати, ни хтети, ни мислити, што није било у Богу и од Бога. Међутим, када је прекршио послушност и изгубио смирење, а по мишљењу Велимировића „то двоје се увек једновремено или губи или добија – тада је његово непосредно општење с Богом пресечено, мост порушен, и он је пао у страшну таму и мемлу, у којој је морао светлити себи својом свећом, коју му је ипак милост Божја дала онда када га је правда Божја истерала из Раја“ (Велимировић, 2001, стр. 15). Сви смо ми потомци Адамови окружени грехом који се као завеса спушта између нас и праизвора бесмртне љубави. Ако насупрот непослушном Адаму погледамо околинду Исуса Христа, посебно у овој причи из јеванђеља, можемо видети саму послушност и смирење, управо онако како је у првом делу овог текста већ и наведено. Овде се може и подвући паралела између нас васпитача, наших васпитаника и односа са највећим васпитним ауторитетом. Мислимо на послушност родитеља према родитељу свих нас и послушности деце према родитељима, а све уз

смирење. Поменута прича само је један од примера за послушност и смирење из *Новой завети*. У Светом Јеванђељу представљени су и други примери послушности и смирења од стране самог Исуса Христа кроз читав Његов кратак и плодан живот. Најзад, једна од последњих прича тиче се и Његовог страдања на Крсту, у лику човека и Бога који се не брани, већ стрпљиво иде исписаном стазом, уверен да је то промисао Божја. Са речима о покајању Господ је почео своју науку, а са речима праштања Он је завршава. Покајање је семе, а праштање је плод. То су такође врлине којима морамо учити децу и младе, па нека оне у овом моменту и времену деградације морала, где су идоли младима ријалити звезде, нису нити актуелне нити модерне. Потребно је да одучимо децу од навике да лажу бранећи себе. Уместо тога, потребно је примерима из јеванђеља учити их покајању, а то је онда пут до праштања. Управо нам Владика Николај Велимировић наглашава *Шта би било друштво људи без опроштаја?* Један зверињак усред природног зверињака. Шта би били сви закони људски на земљи до неподношљиви ланци, да их не блажи опраштање? Зар би се без опраштања могла мајка назвати мајком, брат братом, пријатељ пријатељем и хришћанин хришћанином? Не, опраштање чини главни садржај свих ових незнања. Научимо децу да кад погреше то и признају, покају се и гласно кажу опрости. Томе нас учи наше Свето Јеванђеље, томе се морамо сви заједно научити, па научно преносити на оне које васпитавамо и образујемо.

БЛАГОДАРНОСТ (ЗАХВАЛНОСТ) КРОЗ СВЕТО ЈЕВАНЂЕЉЕ

Следећа тачка из *Новой завети* коју треба развијати у васпитању деце и младих јесте благодарност, односно захвалност. Ова идеја препознатљива је кроз читаво *Јеванђеље*, негде узрастајућом, а негде и падајућом путањом, праћена негативном конотацијом. У овом раду пласирани су позитивни примери благодарности које је у васпитању младих неопходно неговати. Једна од најбоље описаних прича која се тиче благодарности видљива је у *Јеванђељу о исцељењу десет љубавих*. Из ове приче, поучени смо у малим стварима док још не можемо да схватимо и разумемо оне велике. „У време оно кад улазаше Исус у једно село, сretoше га десет губавих људи, који сташе из далека, и подигоше глас говорећи: Исусе наставниче, смилуј се на нас!“ (Даничић и Караџић, 2005, стр. 982). Николај Велимировић сликовито описује овај пример тумачећи га истовремено: „[...] страшно је и једног губавог видети, а камоли десет губавих. По Мојсијевом закону забрањено је било губавом долазити у ма какав додир са осталим људима. Да у близини таквог болесника не би до-

шао неко ко је здрав, овај се није смео приближавати, већ је морао из далека да виче нечист, нечист“ (Велимировић, 2001, стр. 286). Поред таквих људи је једног дана пролазио Исус. Поставља се питање зашто га називају наставником? Зато што је то достојанственија и значајнија титула од речи учитељ. Наставник означава оног ко није само прости учитељ већ и душепопечитељ, који речју, примером и бригом руководи људе на путу спасења. „И видевши их Исус рече им: идите и покажите се свештеницима. И они идући, постадоше чисти“ (Караџић, 2008, стр. 115). „И они, погледаше на своја тела, видеше да су здрави и чисти. И погледаше друг на друга, и уверише се, да сви беху здрави и чисти“ (Караџић, 2008, стр. 115). Уколико овде тражимо благодарност међу исцељенима, наћи ћемо само у једном исцељеном губавцу. Велимировић закључује „[...] само један од њих, видевши да се исцели поврати се хвалећи Бога иза гласа, и паде ничице пред ноге његове, и захваљиваше му“ (Велимировић, 2001, стр. 51). Он је био Самарјанин, није био Јеврејин; а Самарјани пак нису били Јевреји, него или чисти Асирци или мешавина Асираца и Јевреја. То су они Асирци које је некада цар асирски Саламансар населио у покорену Самарију пошто је претходно преселио Јевреје одатле у Асирију. Да је и овај благодаран човек био чист Асирац види се из тога што га сам Господ Исус назива туђином. Исус на то одговара „Не исцелисте ли се десеторица, где су дакле деветорица, како се међу њима не нађе који да се врати и захвали Богу, него само овај туђин“. Овде видимо како Господ благо укорава неблагодарне, он се само распитује за њих, „да ли се и они не исцелише“ говори Господ. Не зато што не зна шта је са њима, већ пласира благи укор. Бог не виче, не кажњава, већ благо укорава оне који су уз Њега. Баш као прави родитељ. Феномен благодарности важи и треба бити презентован у васпитном раду, не само кроз децу већ и кроз одрасле. Преузимање драгоцености из Светог Јеванђеља, веома је срдачно чинио и свети Нектарије Егински. Слађана Алексић, бавећи се светим Нектаријем, примећује да „хиљаде написаних страница, дела историјске, ерминевтичке, догматске, етичке, пастирске, философске, апологетске, поетске, химнографске, литургичке, проповедничке садржине и издања светоотачких текстова, говоре о изузетно плодном списатељском раду Светог Нектарија⁴ Егинског (Алексић, 2015, стр. 515). Ауторка надаље наводи у овом контексту нека значајна дела Светог Нектарија у којима је могуће пронаћи корисне јеванђељске врлине; а то су: „Црквене беседе (1884), Десет црквених беседа о Великој Четврдесетници (1885), Аџологетска студија о Свештим саборима и о прва два Васељенска Сабора (1880), Васељенски Сабори Цркве Христове (1892), О Божијем открићењу у свету; О бесмртности душе и стомињању умрлих (1892. и 1901), Ипостасис о човеку (1893), О

истинском и лажном образовању; *О образовању душе* (1894), *Ризницу бојословских и философских изрека* (1895–1896, у два тома), *Православни катихизис; Лекције из хришћанске етике: лекције из пастирској бојословља; Пастирске омилије* (1897, 1898, 1899)⁵, *Христологија, айологичка студија* (1900), *Јерархски приручник: О свештенству, О ирвенству у јерархији, О једнакости у јерархији* (1907), *О Мајци Господњој Пресветој Богородици; О светим иконама (студија која није изашла као засебна књига), О светом предању; О Цркви* (1902. и 1913.), *Еванђелска историја кроз хармонију Св. Еванђелиста* (1903), *Познај самога себе; Поука Евсевији монахињи, О Св. Божанским тајнама: крштење, покајање, евхаристији* (1904. и 1915), *О Светицима Божијим; О Св. Мошима; О часном Крсту* (1904), *Мољитвеник који скрушава срце* (1904), *Свештенички приручник* (1907), *Историјска студија о узроцима шизме у два тома* (1911. и 1912), *Хришћанска етика Православне Источне Цркве* (1920. и 1955, објавио архимандрит Тит Матеакис)⁶ (Алексић, 2015, стр. 517).

ЉУБАВ, ПОКАЈАЊЕ И ОПРОШТАЈ

И на крају, да поменемо најважнији од позитивних примера из Светог Јеванђеља који треба развијати у савременом васпитном процесу, моменат са којим живот почиње, на коме се темељи читав феномен човечијег гостовања на Земљи, а и након тога. Васпитање као асоцијација за љубав. Јако је потребно у васпитању деце не само осећати љубав већ је морамо и показивати, вербално и невербално. Димензија љубави је у песми Светог Нектарија светоотачко познање, категорија песничког израза, певања и мишљења. Метафоричним казивањем, „Свети Нектарије љубав представља: као царство Божје на земљи, мир међу људима, ону која земљу чини неболиком, људе сједињује са Ангелима, појање Богу приноси, у свему побеђује, све превасходи, космосом влада, премудро управља светом“ (Алексић, 2015, стр. 522). Поменуто аутор-

- 4 Списи који су за његова живота остали необјављени: *Студија о часним мошима, О ичелињем воску и уљу као приносу и о кађењу, О посвећењу Богу иргодобних девственица и о манастирима и монашком живоју*. О намери да објави ове три студије, светитељ говори 1913, у предговору свом делу *О Једној Светој Саборно-католичанској Апостолској Цркви и О светом Предању*. Књига *Празникослов Православне Источне Цркве* састоји се из два дела: *О недељама током целе године* и *О померљивим и непомерљивим иразницима, Нови Светиотројичник, О јелинству, О средњовековном и византијском јелинизму, Гумачење Дела апостолских, О бојоштовању у духу и истини, Литургија, Пет појавља о бојослужбеним књигама, Божанствена Литургија светој и славној апостола Марка*.
- 5 Приручник назван *Свети катихизис* добио је бројна признања од богословске школе Универзитета у Оксфорду.

ка је, истражујући важност написаних дела св. Нектарија, посебну пажњу посвећивала љубави коју је овај светитељ проповедао: „Свети Нектарије је својом песничком природом и лирском топлином проповедао Бога. Оног што исто добро мисли у свим људима: иста мисао и светлост иста. Доминантан је мотив божанске љубави који га афирмише као песника“ (Алексић, 2015, стр. 519). У савременој литератури се, надаље, много пише о начинима показивања љубави према ближњима. Између осталог, не осуђивати другога, посебно ближњег, један је од начина показивања и исказивања те љубави. Бранкица Поповић у својој *Филозофији феникс и тице* говорећи о томе, између осталог каже „[...] у Христовим етичким проповедима и гледањима на људску природу, једно од најснажнијих алтруистичких сведочанстава је заповест по којој, ни један човек нема права да суди своме ближњем“ (Поповић, 2018, стр. 186). И у самом Светом *Јеванђељу по Маттеју* налазимо заповест усмерену ка свим људима у свом окружењу „[...] не судите, да вам се не суди, јер каквим судом судите, онаквим ће вам се судити, и каквом мером мерите, онаквом ће вам се мерити“ (Караџић, 2008, стр. 16), заповест усмерену ка свом ближњем у виду питања: „А зашто видиш трун у оку брата свога, а дрвно у оку своме не осећаш“ или „како ћеш рећи брату своме – стани да ти извадим трун из ока твога, а ето дрвно у оку твоме“ (Караџић, 2008, стр. 16) и на крају Господ саветује „Лицемере, извади најпре дрвно из ока свога, па ћеш онда извадити трун из ока брата свога“ (Караџић, 2008, стр. 16). Управо осуда ближњег, брата свог, баш као безгранична љубав према свом детету описана је у једној од најлепших прича у *Новом завету*, а то је прича која говори о великој безусловној родитељској љубави, не само када је дете, добро, послушно, стрпљиво, благодарно, у родитељском оку савршено већ и кад пуно греши. Говоримо о „Причи о блудном сину“. Бескрајна љубав Божја према људима показује се у превеликом стрпљењу, превеликом праштању и превеликој радости. Таква љубав може се уподобити на земљи само љубави материнској, родитељској, васпитачкој. Управо *стрпљење, ирашћање и радост* три су главне особине божанске љубави. То су особине и сваке праве љубави – ако уопште има какве друге љубави осим божанске. У јеванђељској „Причи о блудном сину“, Господ Исус је изнео пред нас слику праве божанске љубави у тако јасним сликама и бојама. „Један човек имаше два сина. И рече млађи од њих оцу: Оче, дај ми део од имања што припада мени. И отац им подели имање“ (Даничић и Караџић, 2005, стр. 970). У анализи овог *Јеванђеља* Св. Николај Велимировић се пита: „Шта има простије од овог драматичног почетка приче. А каква се судбина скрива под том простотом. Под именом човека скрива се Бог, а под именом два сина, скривају се: човек: човек праведан и чо-

век грешан, или – сви праведници и сви грешници. Човек праведан, старији је од човека грешна, јер Бог у почетку створи човека праведна, који се потом сам створи човеком грешним. Грешник тражи деоду и од Бога и од брата праведника“ (Велимировић, 2001, стр. 79). Још се под два сина разуме двојство природе у једном истом човеку, једна природа која жедни за Богом и друга која тегли ка греху. Дакле, дај ми део од имања што припада мени. Тако говори грешник Богу. И отац им подели имање. „Старији син остаде с оцем, да и даље ужива све очево имање, а млађи син за мало дана после тога, покупи све своје и оде у даљњу земљу, и тамо расточи имање своје живећи блудно“ (Велимировић, 2001, стр. 80). Ова прича посебно је важна, ако се кроз њу направи паралела између блудног сина и Адамовог грехопада. За ову прилику неопходно је макар подвући страшно покајање млађег блудног сина у тренутку кад је све своје имање проћердао и након свега није више имао ни за живот. Тада се сетио оца. Овде је посебно важно направити компарацију безграничне љубави оца ових синова и Оца читавог рода људског, Господа Исуса Христа. Наиме, син решава да се врати оцу, али не као његов син, јер се више није осећао достојним да се назове његовим сином, већ да се врати као најамник након што ће измолити опроштај. Надаље се дешава: „А кад дође себи, рече: колико најамника у оца мога имаху хлеба исувише, а ја умирем гладан. Устаћу и идем оцу своме, па ћу му рећи: оче, сагреших Небу и теби, и већ нисам достојан назвати се сином твојим: прими ме као једног од тих најамника“ (Даничић и Караџић, 2005, стр. 983). Кад је све то намислио, реши се чврсто да се врати, преслишавајући се и бирајући речи којима ће се као нижи од потомака оца свога обратити, извинити и јавно понизити и покајати. А отац, „видевши га где се приближава, и потрча ка њему не дозволивши да се његов син понизи и затражи шта је наумио“ (Велимировић, 2001, стр. 80). Онако дроњавог га је отац грлио и љубио, позвао је слуге своје и рекао: „изнесите најлепшу хаљину, и обуците га, и подајте му прстен на руку, и обућу на ноге. И доведите теле угојено те закољите, да једемо и да се веселимо. Јер овај мој син мртав беше и оживе, и изгубљен беше и нађе се“ (Караџић, 2008, стр. 18). Владика Николај, као и Св. Јустин Поповић детаљно анализирају овај опис у *Јеванђељу*. Најлепша хаљина представља сву красоту духовних дарова Божјих; та хаљина је сам Христос који се налази у свакој покајаној души; прстен представља венчање душе са Христом и њиме му отац враћа част и звање његовог млађег сина; обућа означава снагу воље којом би човек ходио путем Божјим одлучно (Велимировић, 2001, стр. 81). За то време старији син, враћајући се уморан из поља, видео је то и расрдио се: „Ето те служим толико година, и никад не преступих твоје заповести, па мени никад ниси дао јарета, да бих се

провеселио са пријатељима. А кад дође тај твој син, који ти је имање расточио са блудницама, заклао си му теле ухрањено“ (Караџић, 2008, стр. 20). Тако праведни син рече оцу, тако срдито говоре многи праведници цркви, када црква с радошћу и умиљењем прихвата покајане грешнике и приводи их Светој Тајни Причешћа. Тако говоре и многа деца родитељима, љута што родитељи праштају њиховој браћи. Напоследку, такво се ривалство јавља и у разреду, школи, колективу. Не заборавимо на апсолутну љубав нашега Створитеља, усвојимо је, и као васпитачи ширимо је место заразе подозривости и срџбе, која је тренутно актуелна и на гласу. Као педагози, у својим породицама, домовима, школама и факултетима, не заборавимо да се Небо радује више једном покајаном грешнику него свима безгрешнима, јер они су *уз Оца свагда, и све Његово, њихово је*. Ова је прича, поред описа безграничне љубави своје читаоцу, дала и лекцију из благодарности и праштања и рецепт како да никога не осуђујемо, јер сви ми грешимо у неком свом смислу и домену.

Поменути моменат у духовном животу млађег блудног сина, тренутак дакле, његовог отржењења и покајања који је већ у тексту поменут, јасно говори о томе да док је чинио зло, био је ван себе. Заиста, лутајући чулима ван себе, човек се удаљава сам од себе, излази изван себе и тако напушта Царство Божије које је унутар свакога од нас. Није довољно да смо само пуни љубави једни за друге, и мислимо како смо непогрешиви, тј. да верујемо како смо исправни како год. Нажалост, неки психолози и психотерапеути у мукотрпном раду са децом раде на јачању њиховог самопоуздања управо тако што их убеђују да су они сами увек у праву. Јако је важно да најпре сами покажемо својим васпитаницима да кад погрешимо (а сви ми то чинимо) научимо да се покајемо и затражимо опроштај. ОПРОСТИ је тако моћна реч, која уколико је изговорена као круна љубави и искреног покајања лечи тугу, срџбу, мржњу и остала негативна осећања код оба саговорника. Православни педагози се у домену своје бранше и својим доменима бављења овом тематиком труде да васпитаницима и њиховим васпитачима помогну у анализи Христове Истине кроз поруке светих отаца. Непрестано се осврћу на Његов живот, крај живота и васкрснуће, извлачећи поуке вредне за васпитање деце и младих. Бавећи се поетским елементима у српској хагиографској књижевности, Александра Костић Тмушић, говори о различитим жанровима у старој српској књижевности, помиње најпре житија светих као најсложенији књижевни жанр, молитву као саставни део житија, похвалу, плач и напоследку богослужбене песме (Костић Тмушић, 2017, стр. 43). У сваком од наведених жанрова могуће је пронаћи васпитну суштину из *Светиої Јеванђеља*. Костић Тмушић надаље сматра да готово да „нема писца у старој српској

књижевности који није своје литерарно и поетско надахнуће и умеће изрази исказао кроз молитву“ (Костић Тмушић, 2017, стр. 125). „Молитва је“, пише Костић Тмушић, „за средњевековног писца представљала суштину стваралаштва и кроз молитву је исказивана њихова љубав, надање, патња, бол, као и вера у живот након смрти“ (Костић Тмушић, 2017, стр. 125) Према мишљењу исте ауторке, молитва у ствари представља осећање кроз које су пролазили и које је прожимало душу наших писаца и песника. Кроз молитву се, према мишљењу Костић Тмушић „наши писци обраћају пре свега, Господу, понекад Богородици, Анђелу Чувару и одређеним светитељима“ (Костић Тмушић, 2017, стр. 125). Кроз овако концизне савете од стране универзитетских професора, омогућен је директан вид презентације професора матерњег језика, усмерен ка њиховим ученицима, односно васпитаницима.

Када је у питању музика, Павловић и Сарајлић се у оквиру националног васпитања у настави музичке културе баве начинима наставе музичке културе као чиниоцу националног васпитања кроз развој националног идентитета, укључујући православље као битан сегмент националног васпитања. По мишљењу поменутих ауторки за формирање и развој српског националног идентитета и патриотизма „значајну улогу имају одговарајући музички садржаји“ (Павловић и Сарајлић, 2018, стр. 22). Исте ауторке, између осталог тврде да „питање избора заступљености одређених васпитно-образовних садржаја у настави јесте једно од суштинских питања дидактике“ (Павловић и Сарајлић, 2018, стр. 23). Наставни садржаји представљају историјску и педагошку категорију подложну промени и одувек су усклађени са друштвено-историјским околностима и потребама једне друштвене заједнице. Ова констатација има како своје бројне позитивне тако и негативне конотације. Поменућемо једну од најтежих у борби за православље и кристалисање васпитних идеја кроз поруке и поуке *Светиої йисма* и поуке светих отаца, а која је директно везана за тежак период социјалистичког управљања, које је човеку одузимало право на исповедање своје православне вере и тиме угрозило вредне васпитне потенцијале које није било могуће пласирати. Ипак, наш народ је и тада са тешком муком настојао и успео да одржи идеју Оца, Сина и Светога Духа кроз традиционалну обредну чашу на славама и светковинама уз помоћ које је трпеза мудро осењивана Крсним Знамењем, тако што је главни гост (који је обично седео у челу трпезе) чашу са поздравом слао унакрсно и чаша даље слата на исти начин како би трпеза прећутном молитвом била благословена, иако они који су је слали нису смели да се прекрсте. Тај феномен обредне чаше и данас живи у крајевима Косова и Мето-

хије и представља јаку васпитну карику која се сигурно преноси са колена на колена као успомена на Свето Јеванђеље и Христово страдање на Крсту.

И најзад, *иpаштање-опpаштај* као крунску и врхунску врлину коју код деце треба усадити, Господ нам је живим примером показао умирући за нас на Крсту. На овај потресни тренутак православни хришћани бивају подсећани у недељу једанаесту по Духовдану. На тај дан чита се „Јеванђеље о опраштању“. Када је Господ Исус Христос умирао на Крсту, он се и у самртним мукама трудио да буде од користи људима. Не мислећи о себи, него о људима, он је издишући изрекао једну од највећих поука, коју је уопште дао човечјем роду. То је поука о опраштању: „Оче, опрости им, јер не знају шта раде“ (Велимировић, 2001, стр. 169). Никада се ни са једног места где је неко оклеветан само био није чула таква молба Богу, а камоли са тако тешког и страшног места губилишта, места где су људи у мукама умирали. Ту се могао чути једино врисак „Освети ме“ као порука ближњима који су чекали да њихов друг или брат издахне и спаси се мука. То је тренутак на који децу треба родитељи, васпитачи и учитељи непрестано подсећати. Зашто је баш ову поруку о опраштању Господ изговорио на крсту? Несумњиво је, да је Његова намера била да се ова поука запамти и испуни. Са речима о покајању Господ је започео Своју науку, а са речима праштања је завршио. По Н. Велимировићу: „покајање је семе, опраштање је плод“. А знамо да семе нема никакву хвалу уколико не уроди плодом. Да ли би се без опраштања могла мајка назвати мајком, и брат братом, пријатељ пријатељем и хришћанин хришћанином? Не, опраштање чини главни садржај свих ових звања. Суштина је учити децу по угледу на новозаветне примере да кажу: ОПРОСТИ МИ, и НЕКА ТИ ЈЕ ПРОСТО! Јер, кад тога нема људски живот постаје савршено неподношљив. Свети владика Николај Велимировић сматра да „нема те мудрости на земљи која би могла засновати ред и утврдити мир међу људима без примене опраштања. Нити има те школе и тога васпитања, које би могло створити људе великодушним и племенитим без вежбања у опраштању“ (Велимировић, 2001, стр. 170). У *Новом завету* имамо и супротан, негативан пример неопраштања код онога коме је господар опростио. Наиме, неки добар цар обрачунавајући се са својим слугама „доведоше му једнога дужника од десет хиљада таланата“ (Велимировић, 2001, стр. 170). Та огромна цифра дуговања цару у ствари говори о нашем дуговању Богу. Зато се у *Новом завету* и употребљавају овако огромни, на први поглед невероватни бројеви, који добијају на својој вероватноћи кад се претворе у број грехова смртних људи. „Па како немаше чим платити, заповеди господар његов да продаду њега, и жену његову, и децу, и све што има, и да му се плати. У то време по законима, како римским тако и јевреј-

ским (II Цар. 4, 1; II Мојс. 21, 2; III Мојс. 25, 39), осиромашени дужник могао се продати у ропство, заједно са фамилијом својом“ (Велимировић, 2001, стр. 171). Након оваквих речи господаревих, што су биле по тадашњем праву, „слуга паде, клањаше му се и рече: Господару, причекај ме, и све ћу ти вратити“ (Караџић, 2008, стр. 129). И Господар се сажали на тог слугу „пусти га и дуг му опрости“ (Велимировић, 2001, стр. 171). Какав тренутни обрт ситуације, како јефтин откуп и какве неизмерна милост! Молио је да га Господар причека, а Господар му сав дуг опрости. Даде му, дакле, двојну слободу: слободу од ропства и слободу од дуга. Овако може поступити једино Цар Небески и склони се по страни, да чека и види, не како ће му слуга вратити стари дуг већ како ће му се одужити за ово ново добротинство. А ево, како му се слуга убрзо одужи: „А кад изађе слуга тај, нађе једнога од својих другара, који му беше дужан сто гроша, и ухвативши га дављаше га, говорећи: врати ми што си дужан“ (Даничић и Караџић, 2005, стр. 772). Опроштен и ослобођен, дакле, од свога господара, слуга среће другог слугу, свога дужника, према коме се сада он ставља у положај господара. Ето како изгледа кад од слуге постане господар. „За сто гроша“ чуђи се Н. Велимировић, „њему је човек цар опростио пет милиона златних таланата, а он за сто гроша хвата и дави свога дужника, и баца га у тамницу *док не илалти гуџ*“ (Велимировић, 2001, стр. 172). „Видевши пак другари његови шта се догоди, жао им би веома, и отишавши казаше господару своје све што се догоди“ (Лк. 20, 36). Ожаловане, дакле, слуге Божје, дођоше и саопштише Господару све што се догоди. „Тада га дозва господар његов, и рече му: зли слуго, сав дуг онај опростих теби, јер си ме молио. Није ли требало да се и ти смилујеш на свога другара као и ја на те што се смиловах?“ (Лк. 21, 37). Настао је ужас ћутања, а након тога ужас осуде. „И разгневи се господар његов, и предаде га мучитељима, док не плати сав дуг свој“ (Јов. 22–23). „Тако ће и отац мој небески“ говори Господ, „учинити вама, ако не опростите сваки брату својему од срца својих прегрешења њихова“ (Мат.7, 2). И на крају, поново се сетимо последњих речи Христових, изговорених издишући на Крсту: *Оче, оћросџи им!* Ко међу нама има имало савести, увек ће се застидети таквог сећања, и клонуће гонитељска рука противу ситних дужника и грешника.

ГОРДОСТ КАО НЕГАТИВНА ИДЕЈА КОЈУ У ВАСПИТАЊУ ТРЕБА СУЗБИЈАТИ

Свакако у раду ових размера, неопходно је, макар представити негативну конотацију црта које се у васпитању морају сузбијати. И када је дете добро, тре-

ба га похвалити, али се морамо клонити претераних хвалоспева које врло често одводи особу у не само најгору ману човечију већ и у тежак грех. **Гордост** се у православљу јавља не само као сушта супротност од назначених врлина већ као грех који рађа све остале грехове. У оквиру ове теме неопходно је представити макар неке примере из *Новой завети* који нам говоре о тешким и потресним историјским тренуцима, а који су управо изазвани захваљујући слабости проузроковане гордошћу. Има мноштво дирљивих празника који се у православљу обележавају у спомен мученичког страдања свих наших апостола и светитеља. Посебно празник који говори о страдању Св. Јована Крститеља и Претече. Тујан је разлог страдања највећег међу рођеним од жене после Исуса Христа, Св. Јована, који је пострадао одсецањем главе само зато што је цар Ирод дао реч једној тако безначајној особи, тј. својој истовремено пасторки и братаници. Наиме, пошто је после смрти свога брата оженио своју снаху тзв. Иродијаду, на прослави дана његовог рођења, тј. на Иродовом рођендану, Ирод је приредио свечану вечеру за своје пријатеље. Том приликом је Иродијадина кћерка играла и увесељавала госте на тој свечаности. Заузврат цар Ирод јој је обећао да јој поклони шта год она пожели. Девојка, почуена од стране своје мајке Иродијаде пожелела је главу Јована Крститеља на тањиру. Зашто је мајка на то наговорила? Због своје гордости, јер није могла да поднесе сурову истину по њу коју је Јован проповедао, а то је да цар Ирод никако не сме по закону Божјем имати жену свога брата Иродијаду. Гордост се у *Светим Јеванђељима* јавља и на другим местима. Након Исусовог рођења, стигла је наредба од тадашњег овоземаљског ондашњег и тамошњег цара да се побију сва деца, бебе, његове доби, како би са свима њима био убијен и цар Јудејски, односно, Господ наш за ког тада нису знали где се тачно налази. Том приликом су убили 40 000 малих беба, гордости ради. Гордост је била присутна и међу апостолима, тј. тачније код апостола Јуде, који је Господа издао пољупцем и открио га међу онима који су га тражили. Ова Јудина гордост помешана је била са среброљубљем, јер је за тај гнусни грешни чин добио златнике. Гордост је најзад у јеванђељима описана и у време Лазаревог васкрсења. Након тог дирљивог пречудног чина васкрсења, љубави ради свога пријатеља Лазара, настала је жива хајка за нашим Господом од стране оних који су мислили да ће им његова снага преузети овоземаљски престо. Мислили су грешници да је то Његова намера, па су на све могуће начине покушавали да га уклоне. Још је пуно негативних примера оних који су гонили и газили истину и правду. Поучени њима, морамо се трудити да децу заштитимо таквих примера у пракси. Према мишљењу Н. Велимировића, „од свих људи на земљи највећу одговорност пред Богом носи човек, који се назива хришћан-

нином“ (Велимировић, 2001, стр. 112). „Јер“, наставља свети владика, „хришћанину је Бог највише дао, па ће највише од њега и тражити. Народима који су се удаљили од првобитног откровења Божјег, Бог је оставио природу и разум: природу као књигу и разум као вођу по тој књизи. Хришћанима пак поред природе и разума, повраћено је првобитно откровење Божје и дато ново откровење истине кроз Господа Исуса Христа“ (Велимировић, 2001, стр. 112). Уз то, по истом аутору, хришћани имају и цркву, која је чувар, тумач и водитељ у оба поменута откровења и најзад хришћани имају силу Духа Светога, који цркву оживљава, учи и води (Велимировић, 2001, стр. 112). Својом причом из *Св. Јеванђеља* Господ Исус открива просте и јасне истине, које многи од нас не виде, и не само што их не видимо, већ по њима газимо. Ево једне велике истине важне за васпитање. Овако говори Господ: „Светилник је телу око. Ако дакле око твоје буде здраво, све ће тело твоје бити. Ако ли око твоје кварно буде, све ће тело твоје тамно бити“ (Даничић и Караџић, 2005, стр. 800). Унутрашњи смисао ових речи намеће се по себи после идуће реченице, која гласи: „ако је, дакле, светлост што је у теби тама, колика је тек тама“ (Даничић и Караџић, 2005, стр. 800). Ову реченицу владика Н. Велимировић тумачи на следећи начин: „не каже светлост на теби или пред тобом него у теби. Овим Господ целу слику о оку и телу окреће на унутрашњост човеку, на ум и на душу. Јер око је слика ума а тело слика душе. У *Светом писму* често се говори о видовитости ума као и о заступљености ума“ (Велимировић, 2001, стр. 113). Овај део *Јеванђеља* посебно је важан зато што се наведене речи Христове односе првенствено на родитеље и на учитеље, на вође народне и на свештенике Цркве Божје, јер они представљају духовне родитеље и духовне учитеље читавој нацији. „Родитељи су као очи за своју децу, а тако и учитељи за своје ученике, а тако и вође за свој народ. Ако они који напред иду не виде куда иду, још мање ће видети они, који следују њима. Ако су деца на странпутици, како ће деца наћи прави пут? Ако учитељи говоре лаж, како ће ученици знати истину? Ако су вође народне безбожне, како ће народ бити побожан? Ако су свештеници Божји нечисти како ће верни бити чисти?“ (Велимировић, 2001, стр. 113). Када би овакви родитељи, учитељи, државници и свештеници били, на свима њима би се обистиниле речи пророчке, које су се безброј пута обистиниле на народу израиљском: *очима ће гледајти, а неће видети* (Мат. 13, 14, сравни Јов. 9, 39). Што значи: „гледаће телесним очима на духовне ствари и догађаје, и неће их видети, јер телесно око види оно што је телесно, али духовно око или ум, види оно што је духовно. Но пошто је код њих вид ума заслепљен, то све што је духовно на небу и на земљи остаје за њих невидљиво и непознато, пошто они гледају само телесним очима“ (Велими-

ровић, 2001, стр. 114). А „телесни човек не разуме што је од духа Божијега, јер му се чини лудост и не може да разуме, јер треба духовно да се разгледа“ (I Кор. 2, 15).

Многи свети оци, попут Георгија Флоровског, говоре и пишу о литургијском начину васпитања које се састоји управо у томе да се „Христово обличје уобличи у нама“ (Флоровски, 2005, стр. 469). Литургијско васпитање у ствари представља диван пример како се и на који начин најаутентичније младима може пренети сва Христова наука. Родитељи, православно хришћански опредељени, врло лако решавају ову енигму начина, времена, простора како ће детету пренети све што знају о Богу. То чине једноставно одводећи своју децу редовно на богослужења, недељом и о празницима. Ту су деци најдоступније слике из Христовог живота и *Светиої њисма*. Они немају дилему како ће радозналом заинтересованом детету објаснити оно што их из православља занима. Јован Златоусти се бавио овим питањима, и притом саветује: „да би смо постали пријатељи Божији, неопходно је да се сваки дан вежбамо у *Лейоїи Христивој* „скидајући са себе сваку мрљу читањем *Светиої Писма*, молитвама, милостињама, међусобним једномислијем, да би нас цар удостојио Царства Небескога“ (Златоусти, 2005, стр. 178). Атанасије Јефтић сматра да је ово обликовање и васпитање у Христу могуће једино у Духу Светом и Духом Светим, и тада наш биолошки живот постаје литургијски живот са Богом „истински функционалан и спасоносан“ (нав. према: Пурић, 2011, стр. 89). Јефтић у једном другом свом извору, такође детаљно говори о овим питањима и сматра, да црквена педагогија, да би вршила свој задатак и своју сотиролошку функцију, мора да буде верна Предању литургијског живота Цркве и свагда усмерена на учрвљење верних и, кроз њих, свеколике твари, тј. на саздавање Тела Христовог – Цркве спасења. То, према Јефтићу значи да „истинита црквена педагогија мора бити заснована на живом литургијском опиту Тајне Христа и Тајне Цркве, она мора да извире из тог опита и да приводи ка том опиту „целога Христа – Главе и Тела, изван кога нема ни спасења, ни обожења“ (нав. према: Пурић, 2011, стр. 91).

Закључак

Објава Божје Речи кроз *Светио Јеванђеље* представља литургијско читање као чин који преображава. Тај чин, пре свега, мења људске речи *Јеванђеља* у Реч Божју и у пројаву Царства Божијег. Такође, мења и преображава човека који слуша Реч у примаоца Речи и у живи храм Духа светог. Ова констатација сведочи томе да овај чин може утицати и на васпитање и образовање и одраслих људи, не само деце већ и младих. Јеванђеље је дакле сведочанство

Божје Речи, а *Библија* је на неки начин Божја биографија кроз којом нам Бог открива Себе и уз то дарује људима дар да могу да Њега, кроз ову Свету Књигу познају и описују. Овде је, у основним цртама, назначена једна битна одлика црквене педагогије, коју данас многи превиђају и заборављају. Педагогија није инспирисана само *Јеванђељем*, то јест. Она није ни само *педагогија*, нити само *ретиорика*, већ само *Јеванђеље*, стога, представља драгоцен садржај црквене педагогије која се веома успешно може инкорпорирати у морално васпитање као једна од пет компоненти актуелног циља васпитања у Србији. Св. Литургија представља један од начина промовисања православне педагогије, читање православне литературе, итд. Међутим, важније од свих начина промоције новозаветних православних васпитних савета, представља поступање самих родитеља и васпитача управо по примерима на које упућује *Нови завет* и православна педагогија. Ово теоријско истраживање, засновано на историјским методама и методи анализе педагошке документације, преовлађује још мноштвом података који потврђују стартну хипотезу, а чији обим превазилази обим и концепцију овога рада. Такође, важно је констатовати да су се овом анализом идентификовала и нека нова питања која су се овим радом отворила, а тичу се и осталих прича из *Нове заветне* значајним за васпитање не само младих већ и одраслих. Та нова питања, сасвим извесно, биће теме неких будућих анализа и проучавања.

Литература

- Алексић, С. (2015). Поетичка мисао Светог Нектарија Егинског. *Црквене студије*, XII (12), 515–527.
- Белојица-Павловић, Б. и Цицковић-Сарајлић, Д. (2018). *Национално васпитање у настави музичке културе*. Лепосавић – Косовска Митровица: Учитељски факултет у Призрену – Лепосавић.
- Велимировић, Н. (2001). *Омилије – Тумачење јеванђеља*. Ваљево: Слово.
- Даничић, Ђ. и Караџић, В. (2005). *Свето писмо Синаје и Нове Заветне*. Шабац – Ваљево – Београд: Глас Цркве.
- Златоусти, Ј. (2005). *Беседа дванаестна о једнодушности*. Трбиње: Видослов.
- Караџић, В. (2008). *Свето писмо – Нови Завет*. Ваљево: Глас Цркве.
- Костић Тмушић, А. (2017). *Поетски елементи у српској ханографској књижевности*. Косовска Митровица: Филозофски факултет.
- Пурић, Ј. (2011). *Богословље и педагогика Св. Јована Златоустог*. Књига 1, 2. и 3. Београд: Црквени живот.
- Поповић, Б. (2018). *Филозофија Феникс-пшнице*. Косовска Митровица: Филозофски факултет.

- Парлић-Божовић, Ј. (2015). *Историја и развој педагошких идеја у Србији*. Косовска Митровица: Филозофски факултет.
- Парлић-Божовић, Ј. (2018). „Развој вредности и значаја религије у васпитању“. У: М. Лончар-Вујновић (ур.), *Наука без граница: Међународни темељски зборник* (67–85). Косовска Митровица: Филозофски факултет.
- Флоровски, Г. (2005). *Еџос Православне Цркве*. Београд: Црква је живот – Образ светачки.

JASNA L. PARLIĆ BOŽOVIĆ

University of Priština in Kosovska Mitrovica
Faculty of Philosophy
Department of Pedagogy

ILINKA B. MUŠIKIĆ POPOVIĆ

University of Priština in Kosovska Mitrovica
Faculty of Philosophy
Department of Pedagogy

THE NEW TESTAMENT EXAMPLES AS GUIDANCE IN TEACHING THE YOUNG

Summary

We live in a time of degradation of fundamental moral values. This specifically applies to the youth who do not give much importance to the moral values. In fact, most of the values which adorned a young well-educated person many years ago have been named outdated and stereotyped. The sovereign teacher of the Orthodox Christians addressed his children in stories so that they would understand him better. This paper will attempt to analyse some of the examples from the New Testament that can be incorporated into modern education and thus give it a new conception. The mentioned examples are, at the same time, the possible way of returning to the positive moral values that we are missing today.

Keywords: the New Testament, education, examples, moral values, return.